

hc

Doctor Honoris Causa

Miquel Martí i Pol

Lluís Llach i Grande

Universitat
de Girona

hc

Doctor Honoris Causa

Miquel Martí i Pol

.....
Lluís Llach i Grande

Parlaments de la cerimònia d'investidura llegits
el dia 20 d'octubre de 2017 a l'Aula Magna Modest Prats de la UdG

Girona, octubre de 2017

Universitat
de Girona

Edita: Universitat de Girona. Servei de Publicacions
Febrer 2020
Dipòsit legal: GI 273-2020

Acord del Consell de Govern de la Universitat de Girona en la sessió ordinària núm. 4/2017, del dia 25 de maig de 2017

«El Consell de Govern, en sessió ordinària número 4/2017, de 25 de maig de 2017, va adoptar per unanimitat l'acord que diu: **Concessió del títol de Doctor Honoris Causa de la Universitat de Girona al Sr. Lluís Llach i Grande i, a títol pòstum, al Sr. Miquel Martí i Pol.**»

**ELOGI DEL SR. MIQUEL MARTÍ I POL
A CÀRREC DE LA DRA. MARGARIDA
CASACUBERTA**

**Elogi de Miquel Martí i Pol (Roda de Ter, Osona, 1929-2003)
amb motiu de ser-li atorgat el Doctorat Honoris Causa per la
Universitat de Girona a títol pòstum el dia 20 d'octubre de 2017**

El 12 de novembre de 1989, el crític literari del diari Avui, David Castillo, publicava un article titulat “Reivindicació d’un autor llegit”. Tot i semblar una paradoxa, Miquel Martí i Pol, l’escriptor reivindicat, no havia trobat encara el seu lloc en el cànon acadèmic i la seva popularitat com a poeta no l’havia ajudat gaire –ans al contrari- a ser reconegut en una universitat que vivia encara en la ressaca de la teoria estructuralista. Com Joan Vinyoli, l’altre gran poeta català de formació autodidacta sancionat abans pels lectors que per la universitat, l’obra de Miquel Martí i Pol ha aconseguit durant els darrers vint anys el reconeixement acadèmic a més del popular. Ho demostren els estudis científics que s’han dedicat a la seva obra poètica, però també doctorat honoris causa que el poeta va obtenir en vida per la Universitat Autònoma de Barcelona l’any 1999, al qual ell va respondre amb un discurs sobre la seva “intimitat” amb la poesia, una dedicació de tota una vida en la qual “conviuen, no sé si a parts iguals, la immanència i la tenacitat” i, sobretot, amb la poesia catalana, un dels fils principals del “teixit profund i subtil que m’ha fet tal com soc”. Va dir aleshores a l’Autònoma:

Mai no he entès la poesia com un refugi o com un joc. Per a mi sempre ha estat un combat cos a cos amb mi mateix, una aposta a tot o res, un risc absolut, i possiblement per això quan més satisfet m’ha deixat el que he escrit ha estat quan m’hi he sentit implicat en cos i ànima, és a dir, quan, com vaig escriure ja fa una pila d’anys, en cada mot m’hi jugava l’existèn-

cia. (...) *Jo confesso amb la major honestedat que sempre he seguit el camí del que podríem dir-ne compromís existencial entre vida i obra.*

Mèrits científics i valors humans

La poesia de Miquel Martí i Pol és programàticament autobiogràfica. Literatura i vida són, per a l'autor d'*Estimada Marta*, indestriables. Per això, em sembla oportú justificar conjuntament els mèrits científics i els valors humans del poeta.

Nascut a Roda de Ter (Osona) el 1929, en el si d'una família obrera, la seva infantesa transcorre durant els anys de la República i la guerra i viu l'adolescència enmig dels grans canvis que la societat catalana va experimentar amb la dictadura franquista, entre els quals la prohibició del català com a llengua de l'ensenyament i de cultura. Als catorze anys, entra a treballar en les oficines de la fàbrica de teixits on treballava la seva mare i no en sortirà fins a 1970, amb quaranta-un anys, a causa de l'esclerosi múltiple que el va impossibilitar i, al mateix temps, va determinar la seva plena dedicació a la lectura i a l'escriptura, una pràctica que el jove Miquel Martí i Pol havia començat poc després de començar a treballar –escrivia poemes en castellà– i que, ben aviat, el va portar a relacionar-se amb una colla de joves poetes de Roda que van constituir la Penya Literària Verdager. Fundada pel poeta Josep Clarà, comptava amb Miquel Arimany, Emili Teixidor, Jaume Salés, Josep Puigdollers, Esteve Viñolas i Jaume Vilar, el grup que hi ha al darrere de la creació, el 1947, dels Jocs Florals de Roda de Ter, on Martí i Pol va obtenir un tercer accèssit d'un premi en castellà. Amb dinou anys, la tuberculosi condemna el jove escriptor a fer llit durant un any, circumstància que aprofita per llegir i escriure. És en aquest moment quan comença a escriure en català.

Entre 1948 i 1954 escriu les seves primeres composicions poètiques, que recollirà per primera vegada el 1976, en el segon volum de la seva *Obra poètica*, amb el títol d'*El llarg viatge*. Entre 1952 i 1954, escriu els poemes del llibre *El fugitiu* i el 1953, amb només vint-i-quatre anys, obté el Premi Óssa Menor amb *Paraules al vent*, aparegut el 1954. És el seu primer llibre publicat. Entre 1954 i 1955, escriu els poemes del

recull *Quinze poemes*, aparegut el 1957. El 1955, Miquel Martí i Pol comença a col·laborar a la revista *Inquietud* (1955-1966) de Vic.

Fins als vint-i-cinc anys no es guareix totalment de la tuberculosi. El 1956 es casa amb Dolors Feixas i la parella s'instal·la en una casa que pertany a la colònia fabril Tecla Sala i Fills on ell treballa. El 1958 neix la seva filla Mariàngels. Mentrestant, Martí i Pol escriu els primers poemes de *La fàbrica* i porta a terme una activitat cultural intensa (fa conferències, participa en cinèfòrums, fa teatre, cursos de català, forma part de jurats literaris, tradueix autors francesos, canta i toca la guitarra, s'integra en el moviment de la Nova Cançó, posa música als propis poemes i els canta en directe, etc). El 1964, sota la direcció de Lluís Solà, escenifica els *Poemes civils* de Joan Brossa. El 1965, neix el seu fill Jordi i escriu la *Lletra a Anna*, poema que obtindrà el premi Blau d'Or el 1966. Entre 1963 i 1967 escriu els poemes de *He heretat l'esperança*. El 1966, publica *El poble* i comença a col·laborar a la revista *Oriflama*. El 1968 s'afilia al PSUC.

El 1970, enmig d'aquesta activitat intensa, apareixen els primers símptomes de la malaltia. Aleshores, Martí i Pol es dedica a llegir i, sobretot, a escriure. Compon *La fàbrica*, el recull *Vint-i-set poemes en tres temps* i els poemes que constituiran el *Llibre sense títol*. Amb quaranta-tres anys, només es pot moure amb cadira de rodes. El 1971, *Vint-i-set poemes en tres temps* queda finalista del Premi Carles Riba. El 1974 publica *La pell del violí*. A partir de 1975, després de la mort de Franco, no parará de publicar i els seus poemes seran presents en la discografia de diversos cantautors. Del 1975 són els llibres *Cinc esgrafats a la mateixa paret* i *L'arrel i l'escorça*. *Obra poètica I*, el primer que publica a les Edicions del Mall, els principals editors de l'obra poètica de Martí i Pol. El 1976 publica *El llarg viatge*. *Obra poètica II* i *Quadern de vacances*, el llibre que més impacta Joan Vinyoli.

El 1977 esdevé membre del consell de redacció de la revista de poesia *Reduccions*, també de Vic, al costat de Lluís Solà, Ricard Torrents, Segimon Serrallonga i Jordi Sarrate. A més, publica *Amb vidres a la sang* i *Crònica de demà*. A partir d'aquests moments, comença la seva estreta relació amb professors i estudiants de secundària, que l'acompanyarà fins al final de la seva vida, igualment com el reconeixement popular d'una obra poètica construïda sobre la dura experiència de la

malaltia i la necessitat, per part del poeta, de recloure's en la seva vida interior i, tal com ell mateix explica en una carta a Vinyoli el 14 d'octubre de 1978, explorar el "conflicte" que la malaltia li planteja:

Aquests últims dies he escrit tres poemes més, i n'estic força content. Voldria saber establir un plantejament clar, però, com he fet en els últims llibres, a partir d'una determinada motivació, i no me n'acabo de sortir. En certa manera la superació (és un dir) del cul-de-sac de la malaltia m'ha deixat una mica orfe de temes concrets. Per a mi la fase de meditació sobre la situació provocada per la malaltia, amb totes les seves implicacions, ja està superada. De vegades, per dir-ho d'una manera gràfica, dic que ja m'he mort i que ara vull tornar a viure. De fet, tota la meua reflexió anterior anava adreçada a assolir aquest estat; però ara que hi he arribat, d'una banda perquè el mal s'ha estabilitzat i de l'altra perquè jo ho vull així, em trobo una mica desvalgut, com si hagués d'aprendre de nou de caminar. Penso –i en aquest sentit s'orienta el que he escrit últimament– que ara que he aconseguit equilibrar el jo malalt i el jo que lluitava contra la malaltia, puc assajar una reflexió més àmplia, o almenys no tan polaritzada en un sol tema. La temptativa, però, em resulta més costosa que no sembla. Potser el que em passa és que m'he aviciat en disposar d'un tema tan suggestiu com el que m'ha servit fins ara. No vull creure, però, que sigui un poeta monocorde i per això m'esforço a trobar nous camins, noves motivacions, i, sobretot, noves maneres d'expressar-les, sense abandonar aquell nucli de què recordo que em vas parlar el dia que vas venir a casa, un nucli que, al capdavall, és l'única raó de ser de la meua poesia. (Martí i Pol-Vinyoli 1987: pàg. 40-41)

D'aquesta experiència, en surt renovat, amb un vitalisme, tal com explica el crític i editor Àlex Broch, "paral·lel al que viu la societat catalana amb la recuperació de les seves llibertats polítiques. (...) També diversos elements autobiogràfics donaran una complexitat més gran a aquesta etapa. La mort de la seva dona, l'experiència de dolor, buit i record (...) i, com a contrast, un nou amor, un segon matrimoni i una nova estabilitat a la seva vida."

L'any 1978, Miquel Martí i Pol obté el premi Fastenrath dels Jocs Florals de Barcelona pel conjunt de la seva obra. La comissió de cultura

del PSUC li organitza homenatges a Vic, Centelles i Roda de Ter. A Roda, Martí i Pol rep la visita d'escriptors reconeguts com Vicent Andrés Estellés, Joan Brossa, Joan Vinyoli, Ramon Pinyol, Xavier Bru de Sala, entre d'altres, poetes i no poetes, com l'editor d'Empúries Xavier Folch. També el 1978, el Teatre Lliure programa l'espectacle *Amb vidres a la sang*, basat en els seus poemes, i publica els *Contes de la vida de R i Estimada Marta*, que va obtenir el Premi de la Crítica i el Premio Nacional de Poesía del Ministerio de Cultura, que el poeta va refusar. El 1979 apareix *L'hoste insòlit* i el 1980 *Les clares paraules. Obra poètica IV*.

Amb *L'àmbit de tots els àmbits*, publicat a final de 1981 amb un prefaci de Salvador Espriu, es comença a teixir l'estreta relació poètica, musical i personal entre Miquel Martí i Pol i Lluís Llach. El poema "Ara mateix" obre la porta a una poesia escrita, tal com explica Martí i Pol en una altra carta a Vinyoli, "en una línia una mica diferent de la dels últims llibres. Més comunitària, per dir-ho d'alguna manera. Torno a utilitzar el plural, no pas només amb una voluntat propagandística, sinó perquè és així, plural, com em sento". Més endavant, un cop publicat i tramès a Vinyoli, Martí i Pol li escriu: "M'agradaria que em parlessis del meu llibre. Et prego que no en facis una lectura només política. El vaig escriure per necessitat personal i cal llegir-lo en aquest sentit; això sí, amb totes les connotacions que es vulgui". I Vinyoli, a volta de correu, i després d'haver-lo llegit "moltes vegades", escriu:

I et puc dir que L'àmbit de tots els àmbits és un llibre admirable i que ha d'anar al costat dels teus llibres millors, un d'ells, per a mi, Quadern de vacances, que és potser per on vas arribar a colpir-me més intensament. I si ara expressament el cito és perquè una de les coses que fa importantíssim el teu darrer llibre és que, tot i tenir un contingut netament polític, és també "vivencial", és del tot "vivencial". En la teva carta del 4 de juliol de 1980 ja m'ho deies: (...) En lloc de parlar de les teves "coses personals" i "per a tu o per a ningú", com més o menys diu Eliot quan defineix la "poesia de primera veu" o lírica, parles ara a la col·lectivitat: "Planteja (L'àmbit de tots els àmbits) una actitud de presa de consciència de la situació actual i intenta donar uns agafadors, és a dir, uns elements de pensament que ens puguin ajudar a superar el descoratjament actual, si tu

vols, prou justificat”. Són literalment paraules teves dites en una entrevista que et va fer no sé qui. Vaig copiar-les, però no tinc ara a mà l'Avui on es publicà l'entrevista. En aquest sentit és un llibre ple de certeses i d'esperances en allò que som i en allò que puguem un dia arribar a ser. La teva posició considero que és molt fecunda i sòlida i potser l'única possible en aquests moments. Ets un home “optimista”, lluitador, tenaç, viril. Però una cosa és viure a Roda de Ter i una altra anar pels carrers d'aquest “gran poble” de Barcelona i sentir constantment i pertot arreu la llengua dels opressors i adonar-se de la seva actitud. (Martí i Pol-Vinyoli, 1987: pàg. 144-145)

La carta de Vinyoli és del 30 d'octubre de 1981. “Aquests moments” són els immediatament posteriors al cop d'estat protagonitzat per la Guardia Civil el 23 de febrer de 1981 que va possibilitar, com ara bé sabem, la primera retallada “democràticament” consensuada a la Constitució de 1978. Cap d'aquests fets puntuals no apareix en el poema que obre *L'àmbit de tots els àmbits*, escrit mesos abans del nou *alzamiento militar*, amb el qual Lluís Llach va obrir el disc *I amb el somriure la revolta* (1982) i que “ara mateix” és ja patrimoni de la gent:

*Ara mateix enfilo aquesta agulla
amb el fil d'un propòsit que no dic
i em poso a apedaçar. Cap dels prodigis
que anunciaven taumaturgs insignes
no s'ha acomplert, i els anys passen de pressa.
De res a poc, i sempre amb vent de cara,
quin llarg camí d'angoixa i de silencis.
I som on som; més val saber-ho i dir-ho
i assentar els peus en terra i proclamar-nos
hereus d'uns temps de dubtes i renúncies
en què els sorolls ofeguen les paraules
i amb molts miralls mig estrafem la vida.*

*De res no ens val l'enyor o la complanta,
ni el toc de displicent malenconia
que ens posem per jersei o per corbata
quan sortim al carrer. Tenim a penes
el que tenim i prou: l'espai d'història
concreta que ens pertoca, i un minúscul
territori per viure-la. Posem-nos
dempeus altra vegada i que se senti
la veu de tots solemnement i clara.
Cridem qui som i que tothom ho escolti.
I en acabat, que cadascú es vesteixi
com bonament li plagui, i via fora!,
que tot està per fer i tot és possible.*

El 1983, Miquel Martí i Pol rep la Creu de Sant Jordi, el Premi Ciutat de Barcelona per *L'àmbit de tots els àmbits* i el Premi Josep Maria de Sagarra per la traducció de *Les bonnes (Les criades)* de Jean Genet. El 1991 li és atorgat el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, el 1998 rep el Premi Nacional de Cultura concedit pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i l'any següent la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya, però molt probablement el guardó que més el degué complaure va ser el doctorat honoris causa per la UAB, el 1999. Representava el reconeixement per part de la institució acadèmica del valor de la recepció pública de l'obra d'un poeta que, tal com explica Jaume Aulet, construeix lingüísticament els lligams estrets entre poeta i lector en un espai poètic que els és comú i que, per això mateix, supera qualsevol límit temporal i d'experiència. És per aquest motiu que la poesia de Miquel Martí i Pol assoleix la condició d'universal.

Vinculació amb la Universitat de Girona

La universalitat de l'obra literària de l'escriptor Miquel Martí i Pol per si sola ja justificaria la relació amb la Universitat de Girona. Això no obstant, cal esmentar el lloc que el poeta ocupa en els estudis de Literatura catalana contemporània impartits en la Facultat de Lletres de la UdG i, sobretot, la relació estreta que el poeta de Roda de Ter va mantenir amb Joan Vinyoli des de 1977 fins a la mort d'aquest darrer, el 1984, el nom del qual presideix des de 2013 la Càtedra Joan Vinyoli de poesia contemporània que comparteixen l'Ajuntament de Santa Coloma de Farners i la Universitat de Girona.

Coda

Fins aquí havia escrit abans de l'1 d'octubre d'enguany. Les càrregues policials que aquell dia vam patir moltes de les persones que preteníem exercir el dret al vot arreu de Catalunya i, molt especialment, la càrrega perfectament discriminada al Col·legi Verd de la ciutat de Girona van fer que, pocs dies després, passés per davant de la porta, com ha fet tanta altra gent, en senyal de respecte i homenatge al símbol de la civilitat contra la barbàrie en què s'han convertit les escoles catalanes. Hi havia encara les flors, els dibuixos dels nens i nenes i les paraules dels nois i noies que havien vist com es violaven impunement els drets fonamentals de les persones en el mateix escenari on mestres i professors i professores els havien anat inculcant des de petits. A l'entrada, un paper blanc, més gran que els altres, em va cridar l'atenció. M'hi vaig acostar. Molts dels que sou avui aquí també l'heu vist i també l'heu llegit: hi havia un poema de Miquel Martí i Pol. Encara ell, encara les seves paraules, en un moment crucial. El poema es titula "Ara és demà" i forma part del llibre *Crònica de demà*:

*Ara és demà. No escalfa el foc d'ahir
ni el foc d'avui, i haurem de fer foc nou.
Del gran silenci ençà, tot el que es mou
es mou amb voluntat d'esdevenir.*

*I esdevindrà. Les pedres i el camí
seran el pa i la mar, i el fosc renou
d'ara mateix, el càntic que commou,
l'àmfora nova plena de bon vi.*

*Ara és demà. Que ploquin noves veus
pel vespre tèrbol, que revinguin deus
desficients d'amarar l'eixut.*

*Tot serà poc, i l'heura i la paret
proclamaran conjuntament el dret
de vulnerar la nova plenitud.*

...

Acabo. Pel seu compromís amb la paraula i amb la poesia que salva, la investidura, a títol pòstum, com a doctor honoris causa per la Universitat de Girona a Miquel Martí i Pol, ja no és només un acte de reconeixement acadèmic i social d'una obra poètica, sinó un acte de justícia.

Sra. Margarida Casacuberta Rocarols

Girona, 20 d'octubre de 2017

DISCURS DE LA SRA. MARIÀNGELS MARTÍ

Senyores i senyors,

No m'hauria pensat mai que avui em trobaria en una situació semblant a la que, fa uns anys, vaig viure en un altre escenari, la Universitat Autònoma de Barcelona. Si vull ser sincera he de dir que, a tots els de casa, ens va sorprendre molt que el títol de doctor honoris causa també s'adjudiqués a títol pòstum. Amb tot, és un honor per a nosaltres i n'estem molt orgullosos. Segurament si el pare hi pogués dir la seva, repetiria el que ja va dir aleshores. Tornaria a esmentar la frase que deia sovint la seva padrina: "El que no passa en un any, passa en un instant", i segurament hi afegiria, i cito textualment, que "rebre aquest títol, algú que no podria exhibir sinó un escarransit certificat d'estudis primaris, és gairebé una provocació". Acabaria, però, acceptant-lo de bon grat, i ple d'emoció.

En aquells moments, però, el meu paper va ser ben diferent del que em toca fer ara. Hi havia el pare i jo em vaig limitar a posar veu a les seves paraules. És evident que jo avui aquí, davant d'aquest públic segurament molt més erudit que jo, no puc ni em veig en cor de parlar de poesia o de literatura, que potser seria el més escaient. La veritat és que m'ha costat, saber encarrilar el discurs i trobar-ne el to adequat. El pare podia parlar, i és el que va fer a L'Autònoma, de moltes coses: de poesia, de l'ofici de poeta, de l'art d'escriure..... Però jo, si avui sóc aquí és, només, perquè sóc filla de..., simplement per això i per tant, només se m'acut, per no enredar ningú, parlar de Miquel Martí i Pol en la seva faceta de pare, i de pare escriptor, que és la que puc presumir

de conèixer, i en la qual, només el meu germà em pot contradir. Cosa que, quan et trobes davant d'un públic, val la pena tenir-ho en compte.

Per tant, és el que intentaré de fer, amb el permís del pare i amb tota la sinceritat i senzillesa que pugui.

He de dir, per començar, que Miquel Martí i Pol no era pas un pare d'aquells que ho havia estat per convenciment propi. Alguna vegada m'havia confessat que a ell no li feia cap falta tenir fills. De seguida afegia, suposo perquè devia veure la cara que hi posava, que això no volia pas dir que no ens estimés. Recordo que aquesta afirmació sempre m'havia fet enfadar molt i, tot i que mai vaig gosar confessar-li, quan em venia al pensament em feia més mal que bé. De fet, els meus records d'infantesa són sempre al costat de la meva iaia Angeleta. El pare, a la fàbrica, o, si era a casa, al seu despatx, al soterrani, llegint o escrivint i la mare cosint, llegint alguna novel·la de l'Agatha Christie, feinejant, etc.

No tinc cap imatge que fos d'un moment de joc compartit, sí que recordo que havíem fet algunes caminades de diumenge al matí, fins a Sant Feliuet, o Sabassona, tots tres, amb la mare i que, en aquestes ocasions, ens ho passàvem bé fent-nos fotos d'aquelles d'enxampar l'altre en alguna postura divertida.

D'una mica més grandeta, em vénen al pensament les tardes de dissabte o diumenge, emportant-nos, a correuita, la televisió que havíem comprat no feia massa, cap a l'habitació que compartíem amb la iaia, perquè sabíem que segurament tindríem la casa plena de gent i ens hauríem de passar l'estona, jo i ella, a la cuina o a l'habitació. D'aquesta època m'agradaven sobretot els dies que els pares marxaven. A vegades perquè el pare anava a presentar algun cinefòrum, a fer algun recital, o simplement al cinema. Aleshores ens quedava la casa per a nosaltres dues (jo i l'àvia) i bevíem coca-cola, una mica d'amagat, i l'àvia em deia que era un "Cuba llibre"; no sé si realment hi afegia unes gotetes de ginebra o no, però jo ho trobava boníssim.

Més endavant, quan la malaltia ja el tenia pres i l'havia obligat a canviar d'espai, deixar el soterrani per ocupar una de les habitacions de casa com a despatx, el ritme de vida de tots plegats va canviar força. El pare va deixar d'anar a la fàbrica. La seva rutina diària es repartia de la manera següent:

esmorzar al llit, llevar-se, passar-se moltes hores al lavabo, per afaitar-se (que de primer, ho continuava fent amb escuma i navalla), rentar-se, etc. S'hi estava tanta estona que fins i tot jo alguna vegada l'havia espiat per una finestreta que donava a un celobert que s'hi accedia per la cuina. M'enfilava en alguna cadira, procurant que no em veiés ningú i guipava.

D'aquesta època recordo tardes de llarguíssimes tertúlies, a les quals, ara ja m'agradava força assistir, on es parlava de poesia, de política, de llibres, amb gent de tota mena. Alguns gairebé fixos i amb els quals vaig acabar establint-hi una certa complicitat o una amistat que encara dura: Segimon Serrallonga, Toni Pous, Ramon Cotrina, Ricard Torrents, Ramon Pinyol, Ramon Besora, Miquel Bauzà, i tants d'altres que convertien aquelles tardes en un espai de descobriment i d'aprenentatge d'una de les coses que el pare ens va transmetre, tant a mi com al meu germà, que és el gust de conversar. Tenia una habilitat especial per donar conversa en qualsevol situació. Jo i el meu germà, ja de més grans, passàvem llargues estones amb ell conversant. Si no sabíem massa què dir, ell trobava la manera de fer-nos parlar igual com quan venia algú a casa per primera vegada. Estic convençuda que tornava, entre altres coses, perquè tota la vergonya, respecte o angúnia que pogués sentir aquell primer dia, es dissipava només de començar a parlar, per aquesta habilitat del pare que comentava abans.

També va ser un temps d'aprendre a entendre el pare per poder fer d'interpret, si calia. Aquesta feina, la solia fer la mare, però m'agradava que de tant en tant em toqués fer-ho a mi. Sobretot si l'interlocutor era el Pere Quart. Quan ell venia era tot un espectacle. Per una banda, el pare intentant de parlar el més clar que podia i en Pere Quart, que aleshores ja era molt sord, xerrant pels descosits, més que dialogant fent uns monòlegs interessantíssims i llarguíssims, de manera que era difícilíssim fer d'intermediari.

A mida que anaven passant els anys i tots plegats aconseguíem de viure sense escarafalls la situació que teníem, vaig anar descobrint altres facetes del pare. Algunes, les trobava divertides i interessants, i d'altres, me'l feien catalogar de perepunyetes. Per exemple: sabia amb una exactitud infalible si algú li havia remenat alguna cosa de la seva taula. Era d'un ordre tan exagerat i propi que era impossible agafar-li un llapis, un bolígraf o qualsevol altra fotesa, sense que quan entrés al

despatx no fossis requerit a anar-li a explicar què havia passat. Jo ho trobava molt exagerat, però m'adonava que per a ell era realment un trasbals. També acostumava a escriure els poemes en llibretes, mida quartilla i de ratlles. Els escrivia a mà i les guardava al segon calaix de l'escriptori. A mi m'encantava, quan ell no hi era, fer el xafarder, llegir els poemes gairebé sortits del forn, com aquell que tasta un pastís acabat de fer. Feia una lletra, malgrat la malaltia, molt bonica i molt especial. La meva feinada era deixar-li la llibreta exactament igual que l'havia trobada. No sempre ho aconseguia i el pare em renyava. Suposo que, més que pel fet de llegir-li els poemes, per atrevir-me a remenar-li les coses sense permís. Ell, amb tot això, era molt meticulós.

També recordo com n'era, de difícil, que espontàniament et donés algun caleró. La veritat és que jo el trobava força garrepa. Gairebé sempre havies de ser tu que, obertament, li demanessis, a ell no se li acudia mai avançar-se. Això em costava de pair, sobretot a la meua època d'adolescent. Ens havia repetit tant a mi com al meu germà i, això penso que, sortosament ens acompanyarà tota la vida, que havíem de tenir clar a quina classe social pertanyíem i que, per tant, aconseguiríem de ser feliços quan haguéssim après què volia dir això i haguéssim fet nostra la dita que, durant molt de temps, va tenir penjada en una de les parets del despatx, que deia: "La felicitat no és tenir el que vols sinó voler el que tens". Ara ho entenc i m'ajuda, però en aquells moments hagués preferit tenir un pare menys lletraferit.

Ja de gran, amb la meua pròpia família, em vénen al cap moltes coses que he après del pare i que, segurament, tant jo com el meu germà, hem heretat d'ell. Coses que ens han ajudat en la nostra vida quotidiana, com per exemple intentar ser conseqüents amb les decisions que prenem, malgrat les adversitats que poguéssim trobar. Ell sempre ho havia fet. En la seva vida pública i en la seva vida personal i familiar. Tant si la decisió presa era encertada com si, pel que fos, al final hagués estat un error, entomava amb una dignitat increïble tot el que pogués suposar aquell fet. I es mantenia fidel a la situació fins al final. Suposo que, per a nosaltres, això era una demostració particular de l'estimació que ens tenia.

Una altra cosa, i això potser és una herència més de caire genètic, no ho sé, és una certa facilitat per escriure. Llegint textos del meu germà

o meus, no pas del terreny literari sinó de la feina, per exemple, o de caire familiar, t'adones que tots dos tenim un estil molt semblant, fem frases llarguíssimes i moltes subordinades. El pare també ho feia. Però gaudim escrivint i no ens costa massa de posar-nos-hi.

També devem haver heretat la seva passió per pensar. Som gent que donem moltes voltes a les coses, sovint potser massa i tot, però que tenim integrat com una part imprescindible de nosaltres mateixos, el mateix vici del pare de dedicar molt de temps a pensar.

De fet, quan et mires les coses amb perspectiva, t'adones de fins a quin punt era un home reflexiu, coherent i conseqüent.

Fins i tot hores abans de morir, quan la infermera va entrar a l'habitació i li va explicar que li posaria un sedant, ell li va demanar: "Ho estic fent bé?". Recordo que a la infermera li van caure les llàgrimes i li va respondre: "Sí, Miquel, ho estàs fent molt bé".

Ja, per acabar, i perquè també se senti la veu del pare, voldria llegir alguns haikús del llibre *Haikús a Mariàngels* la lectura dels quals em transporta sempre a un temps, un espai i una gent que em feia molt feliç i em fa present algú que fa massa anys que no hi és.

Els llocs, els rostres

potser són un miratge

que encara em sobta

i en tu els recordo

des de l'absència d'ara

plena de dubtes.

Entre silencis

hem mantingut intacta

la veu que ens repta.

*Recordo encara
la pau dels vells reductes
plens de bellesa.
La casa groga
mig perduda en un àmbit
de meravelles,*

*fa molt més dúctil
la greu malenconia
d'aquells capvespres*

*en què cap música
no aconsegueix de vèncer
el buit del tedi.*

....

*Com tornaria
a les tardes de calma
i de conversa,*

*per mantenir-me
sempre expectant, al caire
de mil projectes.*

...

*Amb mots empleno
de vida no viscuda
l'espai que em manca*

*i en tu hi retrobo
l'eco d'aquells propòsits
que em justifiquen.*

*El vent que llaura
la tarda, giravolta
i torna enrere.*

*Perduts els símbols,
ens queda el risc de creure
més en nosaltres.*

*Amb pocs estímuls
tornem a ser altra volta
quasi feliços.*

*La placidesa
com un retorn a l'ombra
d'antics proverbis*

*i uns ulls que ens miren
des d'una llunyania
potser infinita.*

Moltes gràcies.

Sra. Mariàngels Martí Feixas
Girona, 20 d'octubre de 2017

**PRESENTACIÓ DEL SR. LLUÍS LLACH I
GRANDE A CÀRREC DEL DR. JOAN DE LA
CREU GODOY I TOMÀS**

*“Posem-nos
dempeus altra vegada i que se senti
la veu de tots solemnement i clara.
Cridem qui som i que tothom ho escolti.
I en acabat, que cadascú es vesteixi
com bonament li plagui, i via fora!,
Que tot està per fer i tot és possible”.*

Com tan poques paraules d'un poeta poden dir tantes coses, ser tan actuals 37 anys després i ser tan definitòries dels nostres dos protagonistes d'aquest acte solemne.

Senyor rector de la Universitat de Girona;
autoritats acadèmiques, polítiques i civils;
companyes i companys de la comunitat universitària;
família de Miquel Martí Pol;
benvolgut Lluís Llach;
senyores i senyors;
amigues i amics;

S'ha m'ha atorgat l'honor d'apadrinar un gran músic, compositor i cantautor entre moltes altres facetes que intentaré glosar durant la meva intervenció i que dividiré, després d'una breu ressenya, més geogràfica que biogràfica, en diferents apartats.

Lluís Llach i Grande neix a Girona el 7 de maig de 1948. De pare metge, en Josep M. Llach, i de mare mestra, la Maria Grande, és el segon fill de la família. En Josep M. és el seu germà, cinc anys més gran. Viu tota la infantesa a Verges. Aquest poble empordanés serà una referència permanent per a ell, ja que és on va començar els seus estudis musicals i a compondre les seves primers melodies i cançons. També, perquè el 2007, després de 40 anys cantant, és aquest el lloc escollit pel seu comiat dels escenaris.

Un altre punt geogràfic de referència es Porrera, el poble de la mare, on hi passava els estius de la infantesa i adolescència. Aquest lloc serà la seva residència habitual el 1994 i, reaprofitant uns terrenys familiars per a la producció del vi, ajuda a la reactivació comercial del municipi.

Verges 50 (1980) i *Món Porrera* (1995) són dos testimonis sonors de gran vàlua que mostren aquesta estima per la terra i el seu país.

La creació cultural i artística

L'extraordinària importància de l'obra de Lluís Llach radica en la seva qualitat artística, la dimensió social i la vinculació a unes èpoques crítiques de la nostra història. Tal i com diu el poeta Joan Brossa: "La millor biografia d'un artista és la seva obra". Només exposant la immensa producció musical i poètica que Lluís Llach ens ha llegat durant quaranta anys com a compositor i cantant, seria un motiu més que suficient per obtenir els mèrits que aquesta memòria, en forma de *Laudatio*, sol·licita.

El valor afegit d'aquest corpus musical de més de dues-centes cançons és que no ha quedat aïllat o amagat en un calaix, sinó que ha vist la llum trencant el silenci a través d'una extensíssima discografia, fent així més ric el patrimoni musical català i universal.

Aquest és el llegat "sonor" de la seva obra, però són els centenars de concerts fets aquí i arreu del món, establint aquest "amor particular" amb el públic, on queda palès el veritable llegat artístic i humà que ens ha deixat.

Aquesta transmissió en directe d'idees, afectes i pensaments, feta tant al davant de les cent mil persones en el Camp Nou (1985) com en el poble més petit de muntanya davant d'uns quants centenars, fa que aquestes cançons un cop estrenades, ja no li pertanyin a ell tot sol, sinó a un col·lectiu que se les fa seves, significant molts moments de lluita, protesta, amor, negació i reivindicació.

Un esment especial dins aquest apartat és el que Lluís Llach ha dedicat al treball de musicalització de grans poetes i que queda sintetitzat en el treball *Poetes* (2004).

Avui més que mai és obligat, diria que necessari, parlar de la relació de Llach amb el poeta Miquel Martí Pol. Amb el poeta de Roda de Ter va establir una relació que depassa el mer àmbit poeta-músic. Van establir una simbiosi on el respecte i l'admiració mútua combinades amb el mestratge poètic d'un i la inspiració melòdica de l'altre, varen generar veritables obres d'art.

El primer poema de Martí Pol que Lluís Llach musica és "Ara Mateix", del qual hem sentit uns versos a l'inici, però és en *Un pont de mar blava* (1993), *Món Porrera* (1995) i *Germanies* (2000) on poeta i músic treballen colze a colze amb les lletres i la música. D'aquest treball conjunt, madurat i perfeccionat durant tants anys, en resulta una conjunció perfecte entre ritme textual i ritme musical, entre vers i melodia. En definitiva entre música poètica i poètica musical.

Ara voldria esmentar una altra faceta:

El seu compromís social

Des dels primers concerts amb el Setze Jutges el 1967 on ja defensava la tan castigada i prohibida llengua i cultura catalanes fins els seus actuals projectes solidaris amb les cultures minoritàries o minoritzades de la regió de Palmarin al Senegal, són innumerables les mostres, actes i exemples que podríem esmentar en relació al seu compromís social, amb la lluita per la pau i la solidaritat amb els menys afavorits i desvalguts.

Molts són els premis que així ho testimonien com la Creu de Sant Jordi, el del CIEMEN, el de la Unesco, per citar-ne un quant. Però són els concerts i enregistraments solidaris on es fa més palès aquest *leit-motiv* de compromís social que marca tota la seva vida. Ja sigui en benefici dels refugiats albano-kosovars, Amnistia Internacional, Objectors de Consciència; Salvem l'Empordà, Metges sense Fronteres; els nens del barri del Raval; fent costat als refugiats espanyols a Alemanya i Suïssa; per la llibertat d'expressió; contra els assassinats de Vitòria, d'Ernest Lluch... entre molts altres exemples fins i tot després d'haver deixat de cantar.

No és estrany que amb aquest currículum l'escriptor Manuel Vázquez Montalban el definís com "entestat practicant de l'ètica de la resistència".

Publicacions sobre Lluís Llach. El Lluís Llach escriptor.

Aquesta rica i dilatada trajectòria cultural i artística banyada sempre per les aigües del seu compromís social han generat nombroses publicacions dedicades exclusivament a la seva obra i la seva persona. Aquest també és un bon indicador per a mesurar l'índex d'impacte d'un personatge i valorar-ne la seva dimensió real.

Però més que parlar sobre el què han escrit sobre ell l'Espinàs, l'Ignasi Riera, en Josep-Miquel Cervià, la Caty Ytak, entre molts altres, m'agradaria caminar vers el Llach escriptor, que quan deixa els escenaris, "inconformista de mena i aprenent constant", segons es defineix ell mateix, troba en la literatura un camí que l'apassiona.

En el discurs d'agraïment per la concessió del Desè Premi de Narrativa Maria Àngels Anglada a Figueres el 2013 per la seva primera novel·la *Memòria d'uns ulls pintats* (Empúries 2012) ens deixa paraules tan significatives com aquestes: *vaig deixar de cantar perquè volia aprendre a viure d'una altra manera; estic aprenent a fer-me vell que és un magnífic, apassionant i hecatòmbic aprenentatge. I avui sóc aquí per la vostra generositat i perquè només fa cinc anys sobtadament vaig dir-me que potser ja seria hora d'aprendre a escriure. I en aquestes estic.*

Li seguiren dos obres més. *Estimat Miquel* (Empúries 2013) i *Les dones de la Principal* (Empúries 2014). Està a punt de sortir la seva darrera novel·la, *El noi del Maravillas*.

La vessant vitivinícola

Un altre apartat a destacar és la vessant vitivinícola. Un aspecte potser més terrenal que els altres, amb tots els sentits que aquesta paraula amaga, però no menys important per la seva transcendència. Penseu que Llach es Taure, per tant tel·lúric i a Porrera la terra forma part de l'existència més vital. “Es viu d'ella i es combat contra ella com en una lluita gairebé èpica i quasi anònima”, tal i com ho cita Victor Mansenet en *Alè de revolta*.

Així doncs, arran d'uns aiguats que van afectar aquesta localitat el 1994, Llach va decidir plantar-hi unes vinyes, crear una societat i el 1997, juntament amb el seu amic d'infància, Enric Costa, crear el celler Vall-Llach.

El Lluís Llach polític

Potser no tan anònima però sí igual d'èpica és la lluita que té cada dia al parlament el Llach polític. De fet Lluís Llach sempre ha estat polític o dit d'una altra manera, el seu compromís polític l'ha acompanyat sempre en tots els actes.

Fundador de l'Assemblea Nacional de Catalunya al 2001, el 2015 lidera la llista de Junts pel Sí a la demarcació de Girona i el 26 d'octubre d'aquell any entra al Parlament de Catalunya del qual encara n'és diputat.

El compromís amb el procés de la independència de Catalunya per part del cantautor i la vinculació d'aquest procés amb la societat civil tenen a Llach com un dels representant més notables. Ara els seus concerts han canviat per actes i manifestacions arreu del territori explicant el procés i fent seu el que Joan Fuster ens diu en els seus adagis: “Tota

política que no fem nosaltres, serà feta contra nosaltres. Així doncs no hem de callar, no podem, no devem.”

La Fundació Lluís Llach

No vull deixar de parlar d'un projecte ja arrelat, fort i molt extens: la seva fundació. El 2007, després d'una visita al Senegal, Lluís Llach comença a concebre diversos projectes que es canalitzen en la creació d'una Fundació que havia de servir com a eina de treball que permetés incidir positivament en algunes situacions concretes i problemàtiques que havia viscut personalment en aquelles terres.

La possibilitat de muntar una estructura que pogués ajudar a millorar-les va ser l'objectiu de la creació d'aquesta fundació i que, vigent avui en dia, té com a finalitat la gestió i vigilància del seu desenvolupament. També l'aportació financera necessària per a la continuïtat i l'acompliment dels seus objectius.

Als projectes inicials que portà a terme la Fundació, “Yayoma-Maremar” i “Anem més lluny” s'hi va afegir un tercer nascut el 2013, anomenat “Bineta Diop”.

Lluís Llach i Girona

M'agradaria acabar aquests elogis, trencant el protocol i tutejar-te si m'ho permets, parlant de tu i Girona, tancant així el cercle on l'havíem començat. És a dir recordant el teu naixement a la nostra ciutat, un fet biogràfic prou contundent com per fer-te sentir gironí, encara que no hi hagis viscut. Penso que aquest és el teu cas com també el nostre, el de tots els gironins i en especial la nostra comunitat universitària, orgullosa de saber que en formaràs part per sempre. Estem contents de tenir-te avui aquí, perquè ets, encara que la teva modèstia no ho vulgui admetre, un referent a les nostres vides.

Però en Lluís té més relacions d'amistat i complicitat amb Girona. A part de la seva fidel cita per Fires, durant molts anys seguits al Teatre Municipal, el 1988 en va fer el pregó juntament amb el seu amic Martí i Pol. D'aquest honorable fet en tenim dos petites cròniques una de la mà del nostre protagonista i l'altre de Joaquim Nadal, l'alcalde en aquells moments.

En el llibre *Vides amb nom* en Quim Nadal ens diu parlant d'aquell dia 28 d'octubre de 1988:

En Miquel va adaptar el seu text a la música de Damunt d'una terra i en Lluís hi va posar tota la força de la música i la veu. La ciutat reconeixia en el pregoner la seva fidelitat de molts anys a la cita del Teatre Municipal i en Lluís feia mostra d'amistat sincera a les seves arrels, la seva família, els seus amics, i tota la ciutat.

L'altre cita ve del mateix Lluís que en *Estimat Miquel*, diu al seu amic:

Tenir-te dalt del balcó de l'ajuntament de la ciutat, rient emocionat i divertit, fent-me cantar una lletra sobre fires i mosques gironines, era una manera lúdica de demanar-te perdó. Que hi hagués tanta gent amb cara de felicitat mirant-nos des de la plaça com si el fet de veure'ns junts els agradés, era corprenedor. (...) En tot cas va ser una imatge forta, potent: la veu interior d'un poeta, a qui la malaltia emmudia, fent servir la d'un cantant per parlar a la gent.

Lluís, a través de la teva cançó "Amor particular" que vas fer al 1984, en has dit moltes vegades des de dalt els escenaris que... "potser amb timidesa, potser sense saber-ne, ens estimes". Nosaltres avui i aquí et diem que també t'estimem!

Per tot això i a partir de la iniciativa del Rector d'aquesta universitat demanem l'atorgament de la distinció de doctor honoris causa a Lluís Llach i Grande.

Sr. Joan de la Creu Godoy i Tomàs

Girona, 20 d'octubre de 2017

DISCURS DEL SR. LLUÍS LLACH I GRANDE

Estimades i estimats, amics i amigues, senyores i senyors,

La veritat és que, en els temps tempestuosos en els que vivim, fer un intent de discurs racional és impossible. O sigui que improvisaré unes paraules, i he pensat que la millor manera seria d'explicar quatre converses que, a la meua vida, m'han definit coses particulars.

La primera conversa va ser amb els Setze Jutges, a qui jo sempre declaro el meu amor, perquè van ser la meua universitat d'una manera d'entendre la música, la cançó, la relació amb la gent, el respecte a la cultura. La conversa, la vaig tenir amb en Josep Maria Espinàs: un monument, aquest home! Jo tenia 18 o 19 anys, i no havia fet mai lletres de cançons, i de cop i volta vaig començar a intentar fer lletres de cançons amb els Setze Jutges, amb l'Espinàs, en Miquel Porter... davant seu, m'agafava un complex d'inferioritat espantós. Però tenia la sort, el privilegi, que en Josep Maria Espinàs me les corregia. Ell, pacientment, m'agafava les cançons i hi anava canviant alguna rima, algun accent, etcètera.

Un dia, li vaig portar una cançó que es deia "La columna". La va llegir, sempre calmos i respectuos com és ell, em va mirar, i em va dir: «Lluís, això, ni jo t'ho puc arreglar». A mi, l'aprenentatge sempre m'ha entusiasmat tant que aquestes frases no m'acomplexaven, sinó que m'esperonaven. De manera que vaig pensar: «Com ho fem?». Llavors em va dir que l'única persona que em podia ajudar era la Maria Aurèlia Capmany. Jo em vaig espantar una mica, perquè la Maria Aurèlia Capmany en aquell temps feia crítiques sobre la Cançó, i d'un recital que havia fet jo, em sembla, amb la Maria del Mar i en Subirachs en el Palau de la Música, havia dit que si tota la joventut de Catalunya era com jo, el país anava aviat.

Però quan l'Espinàs em va dir que havia d'anar a casa de l'Aurèlia que m'arreglés "La columna", vaig agafar la guitarra i vaig trucar en un pis, em sembla que era a l'Eixample, em va obrir aquella dona que tenia uns ulls com dos fars de cotxe però amb les llargues posades, i em va dir: «Passa, nen». La Maria Aurèlia tenia una manera de treballar molt curiosa: ella no t'escrivia res, sinó que intentava que tu mateix, d'un pou que desconeixies, anessis traient les paraules. I a poc a poc, amb una feina bastant llarga, "La columna" es va convertir en "L'estaca".

¿I per què ho explico, això? Perquè és molt important testimoniar que, en els temps difícils com aquells, la gent que treballàvem amb la cultura, des d'àmbits i categories molt diverses, uníem els nostres esforços per intentar salvar la llengua, la nostra identitat cultural. I com que avui, en aquesta distinció que ens feu, el meu company és en Miquel Martí i Pol, vull fer notar que, des de la humilitat de la seva feina, aquesta gent, d'una vàlua meravellosa —i a qui jo imaginava com espelmetes, que ens assenyalaven quin era l'horitzó cap on havíem d'anar—, es va saber posar al servei de jovecells que només teníem 18 o 19 anys, però que érem capaços de connectar amb la gent a través de la cançó. Avui, si ho mireu bé, darrere de quasi tots els grans noms dels que vam iniciar aquella aventura, hi ha l'aixopluc d'un gran poeta. En podria posar més exemples, però en diré només dos: Raimon-Espriu, Ovidi-Estellés.

Aquesta és la primera conversa que volia recordar, per fer un homenatge als poetes que ens van ajudar moltíssim en el món de la Cançó.

La segona conversa és molt diferent. Ho tinc anotat en aquest tros de paper —m'ho he apuntat perquè tinc una memòria geriàtrica—, és una conversa amb en Tarradellas. Tarradellas arriba de l'exili l'any 1977, però ens troba ja molt esvalotats. En aquell temps, un senyor molt particular, que continua dient-se Albert Boadella encara que no sembli el mateix, dirigia una companyia de teatre que es deia Els Joglars. I teníem un problema molt important, perquè Els Joglars van ser detinguts i objecte d'un consell de guerra per una obra seva, *La torna*. Llavors feia uns mesos que havia arribat el president Tarradellas, i jo,

en una Barcelona fastuosa d'intensitat de revolta, vaig fer unes declaracions criticant el nostre acabat d'arribar president perquè trobava que no donava prou suport a la gent d'Els Joglars, no feia cap declaració al respecte, i jo pensava que qui ostentava la màxima representació de la nostra institució més important, la Generalitat, havia de dir-hi alguna cosa. Les meves declaracions van tenir ressò, perquè en aquell temps jo era un cantant una mica conegut.

Al cap d'un temps, en Josep Miquel Servià, que era cap de premsa a la Generalitat, em diu que el president em voldria rebre. Sabeu que el president obligava totes les visites a anar ben vestits, perquè com que no teníem institució, almenys que ho semblés. Jo em vaig veure perdut: l'últim *trajo* que recordo haver portat era de la boda del meu germà. Però el president, molt delicadament, em va fer saber que, com que jo havia defensat Catalunya amb texans, em deixava anar amb samarreta i texans a Palau.

Això és l'anècdota. Vàrem xerrar. Eren els últims dies que ell era president de la Generalitat, perquè hi havia unes eleccions que guanyaria el president Pujol. I va sortir el tema de la meva conferència de premsa. Tarradellas em va dir: «Llach, allò que vàreu dir...!». Però quan jo m'anava a explicar, em va interrompre, i va afegir: «Vosaltres heu de venir a sota el balcó de la Generalitat, i cridar: Independència, Revolució, Independència!». Ho va dir amb aquell físic imponent que tenia ell, davant del qual jo em sentia petit, petit. I va continuar: «Jo sortiré, obriré els finestrals, i us diré: Bojos, aneu cap a casa, què us heu pensat, marxeu!. Però sobretot, Llach, quan jo tanqui els finestrals, continueu cridant Independència!».

I ara que sóc un diputat transitori —espero que per poc temps—, us he de dir que m'ha servit molt, això, perquè la política té una gran, enorme complexitat, i suposo que els moments difícils que vivim, encara la fan més complexa. Això em serveix només com a excusa per dir-vos, a aquells que sou aquí i que confieu en un futur més alliberat del nostre país, que tingueu confiança, que tingueu confiança.

La tercera és una conversa molt especial. Resulta que em van demanar de fer la música d'una pel·lícula, i vaig dir que no. Però quan el director se n'anava, li vaig preguntar qui eren els actors. I resulta que eren en Mastroianni i en Piccoli. En Michel Piccoli és un actor francès immens, que va fer totes les pel·lícules de la *Nouvelle Vague*. I en Marcello Mastroianni, jo ja el veia al cinema de Verges: amb la seva bellesa, m'imagino que em provocava mals instints. Quan vaig saber que eren ells, tot i que li acabava de dir que no, vaig dir que sí. De manera que jo he fet ballar en Mastroianni! Què voleu que us digui!

Un dia em truca el director i em diu que en Mastroianni ha de ballar un vals amb l'Àngela Molina, que era la seva parella en aquella pel·lícula *Le voleur d'enfants* (1991) i que li digui el ritme del vals amb el metrònom musical, que ells ja l'adaptaran. Volia saber quin era el ritme, i després en el muntatge ja hi acoblarien la música al damunt. Em va semblar indignant que en Mastroianni hagués de ballar amb un metrònom, de manera que vaig fer la música i me'n vaig anar cap a París. Allà, rodaven la pel·lícula a l'interior d'un teatre i el director — Christian de Chalonge, es deia— em va dir que l'esperés al costat d'un parell que anaven disfressats de vells. En realitat, eren bastant vells perquè en Mastroianni i en Piccoli tenien una certa edat, ja.

Em vaig asseure acomplexat, tímid —encara ho sóc—, vermell, sense saber què dir, i de cop i volta en Piccoli diu: «Ah, *monsieur* Llach!». I m'explica que era víctima d'estar casat amb una catalana, i que la germana de la seva dona venia un cop a l'any amb tots els discos que jo treia, i que la dona l'obligava a aprendre's les meves cançons. Això va permetre trencar el gel, almenys per la meva banda, el fet que en Piccoli li expliqués al Mastroianni la importància del xitxarel·lo que tenien allà al davant. Llavors —i ara utilitzaré unes paraules que potser no són fines, però vull ser fidel al que va dir aquell senyor. En Mastroianni parlava el francès com fan sovint els italians, que es neguen a fer l'erra gutural... bé, jo tinc la teoria que els cantants d'òpera tenen prohibit fer l'erra gutural, perquè els trenca absolutament la tècnica de cant clàssic, però deixem-ho!

En Mastroianni, doncs, amb aquella erra, diu: «Michel, veus, aquests són uns cabrons!» —va dir una altra paraula, però encara és més forta i

no la diré. Jo vaig callar, respectuós. En Piccoli se'l va mirar, sabent, n'estic segur, que estava assistint a una petita obra de teatre. En Mastroianni va continuar: «Sí, aquests cabrons, quan treballen, volen». Va fer un silenci, i va afegir: «Tenen dotze notes, pugem dalt de les golfes a la nit, s'asseuen al piano, fan un interval, que s'ha repetit centenars i milers de vegades, perquè només tenen dotze notes, però s'emocionen. I després d'aquell interval, fan seguir una melodia i es comencen a emocionar, i comencen a volar, a volar, a volar, i ningú els fa baixar a terra! En canvi, nosaltres, només en els tercers actes de Shakespeare, i quan tenim una actriu que ens respon bé, quan diem aquelles meravelles de text, comencem a levitar, a levitar, i és quan el teatre agafa una dimensió extraordinària per a l'actor. Però, per a nosaltres, la lletra vol dir racionalització, i al final sempre acabem de peus a terra. En canvi, aquests malparits, com que no racionalitzen, la seva comunicació amb l'Art —deia ell—, tenen l'avantatge que volen i volen, i mentre nosaltres som a terra, ells encara estan allà a dalt». ¿És bonic, oi?

En realitat, el que estava explicant és una de les coses més fascinants del que en podríem dir la cançó. Que és aquest equilibri entre una part racional, la lletra, i una part irracional, que és la música. És veritat que la música es pot estudiar, codificar, analitzar, però les maneres com la música té d'entrar en el cor dels humans, és sempre un misteri. Aquesta és una de les grans condicions de la música: la capacitat d'entrar en la sensibilitat de la gent sense que la gent pugui, o li sigui molt difícil, posar-hi barreres. Mastroianni parlava d'això. És un tema que deixo obert i que em connecta amb la propera conversa. Però com a cantant retirat, penso que quan la racionalitat de la lletra i la passió de la música s'ajunten, és quan una cançó és meravellosa. Jo ho vaig pretendre durant quaranta anys i no ho vaig assolir, però la teoria és aquesta.

Última conversa: amb en Miquel Martí i Pol. Els anys que jo el vaig conèixer, sobretot en la seva darrera casa, recordo que et rebia la Montserrat, la seva muller, i ens deixava xerrar i xerrar. Hi havia un gest d'en Miquel que em cridava l'atenció, i és que quan algú li preguntava com es definia, ell sempre contestava: «Sóc un poeta». A mi, això em semblava pedant. No sé per què, però em feia cosa. Tenia tanta

consideració per la poesia, que algú es digués poeta... Amb en Miquel teníem una mena d'amor que ens permetia dir-nos-ho tot, i un dia li vaig dir: «Saps, hi ha una cosa que em sorprèn, de tu. I és que quan et diuen, “Vostè què és, com es considera?”, dius: “Poeta”. I a mi, això em sembla pedant». Em va mirar, va somriure, i va callar. Vaig pensar que era per educació, i per no dir-me el que pensava.

Ell tenia el costum, quan l'anàvem a veure, de fer-nos llegir alguns dels seus poemes, perquè ell no els podia dir, amb veu. I li agradava comprovar si la fonètica del poema corresponia al que ell desitjava. Això volia dir que, a vegades, el mateix poema, al llarg de les setmanes o dels mesos, el llegíem dues o tres vegades. Un dia, em va fer repetir, llegint amb veu alta, un poema seu. Quan vaig acabar de llegir-lo, li vaig dir: «Miquel, acabo de descobrir en aquest poema coses que cap de les vegades que he llegit abans, ho havia entès.» I el malparit, es va posar a riure, em va mirar i, venjatiu, em va dir: «Per això penso que sóc poeta». Jo em vaig quedar petit, petit, una altra vegada. «A més, et diré que quan em llegeixo i veig que en aquell poema dic coses que jo no necessàriament volia dir, això és el que em permet dir que sóc poeta». És una afirmació que m'ha obert moltes portes. A vegades, quan s'analitza l'Art, o fins i tot quan intentem fer històries, busquem les motivacions, intentem codificar comportaments, ambicions, projectes, etc., però sempre hi ha aquest tros misteriós, inexplicable, que és aquest atzar, potser en podem dir talent, o misteri, magnífic. En Miquel era un gran, gran poeta.

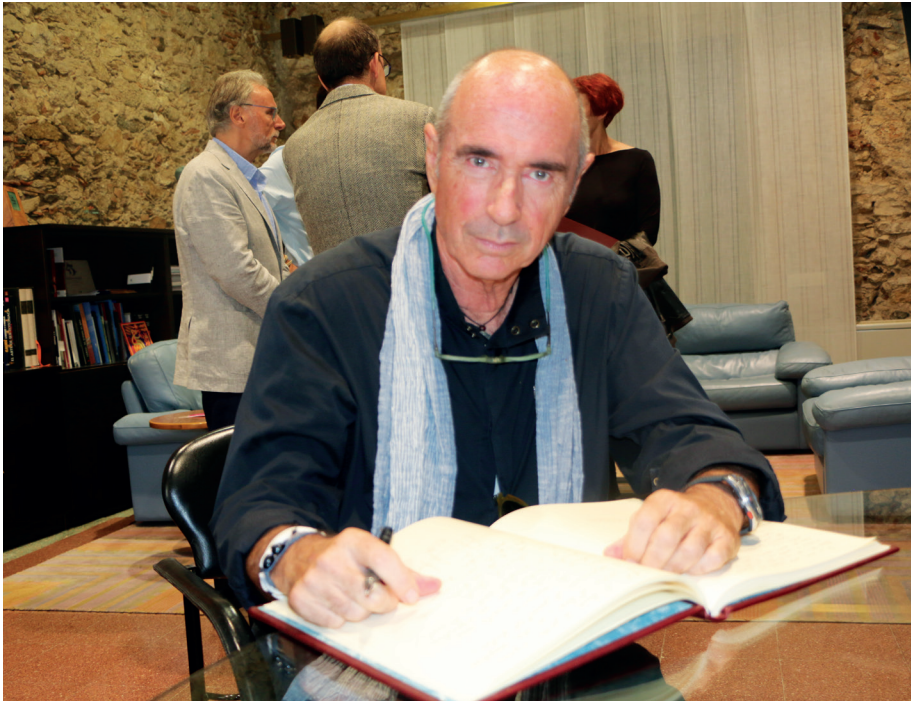
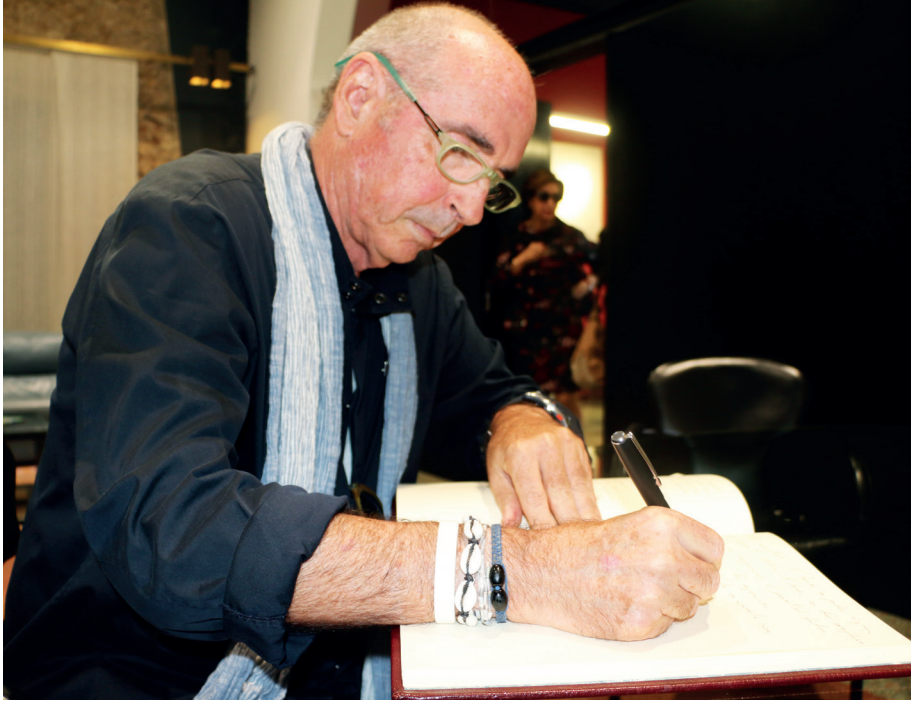
Una última cosa. Recordo un d'aquells recitals que fèiem per causes perdudes, però que a vegades tenien alguna utilitat, sobretot quan eren per a les caixes de resistència d'alguns treballadors en èpoques que, quan un treballador feia vaga, ell i la seva família passaven gana. Va ser en una església. Jo crec que va ser a la Trinitat, però no ho podria assegurar. Vaig arribar amb la meva mànager, la Núria Batalla, i vam trobar una colla de treballadors fornits, crec que eren metal·lúrgics, que ens van dir que nosaltres cantaríem a l'altar, i que quan arribés la policia, ells es posarien, tres files de treballadors, a la porta, perquè no poguessin arribar de seguida fins a nosaltres. Ens van dir: «Esbotzaran

la porta, i nosaltres aguantarem. Quan veieu que comencen a apallissar la primera fila, vosaltres entreu a la sagristia, obriu la finestra i salteu. I ara aneu a posar el cotxe a sota la finestra». Jo vaig veure horroritzat que la finestra era almenys a un metre vint-i-cinc del terra, tot i que l'efecte era de metre i mig. Va començar el recital, les famílies dels treballadors recollien diners, jo cantava: «Fe no és esperar, fe no és somiar...» I les sirenes de la policia van començar a sonar, a sonar, i s'anaven acostant, i tu anaves cantant, dient «Ai Déu meu!», i la porta va començar a moure's, la van esbotzar, van començar a repartir, i quan van arribar a la primera fila dels treballadors, la Núria Batalla i jo, com gaselles, vam saltar el metre i mig perfectament, i vam deixar aquella pobra gent dins l'església. Tot això és per dir-vos que avui sóc aquí per aquest motiu.

[A continuació, Llach, que està retirat com a cantant, s'asseu al piano i canta, amb força, dues cançons: "Silenci" i "Cançó sense nom (On vas)"].

Sr. Lluís Llach i Grande

Girona, 20 d'octubre de 2017

DISCURS DEL DR. SERGI BONET

Benvolgut Lluís, estimada Montserrat, estimada Mariàngels i estimat Jordi, cor de la UdG, professorat, personal d'administració i serveis, estudiants, amigues i amics.

Avui és un dia molt important per a la nostra Universitat. Avui tenim el privilegi d'integrar en la nostra institució, com a doctors honoris causa, dues de les persones que més han significat per a aquest país en els últims anys. Dues persones que han dotat de significat –de paraules i músiques– la nostra pàtria. I ho fem en uns moments difícils, cabdals per al nostre futur. Uns dies d'incertesa i de coratge, uns dies que passaran a la història i que recullen, com mai no havia passat, l'anhel del poble.

Deia en Miquel:

Aquesta remor que se sent no és de pluja.

Ja fa molt de temps que no plou.

*S'han eixugat les fonts i la pols s'acumula
pels carrers i les cases.*

Aquesta remor que se sent no és de vent.

Han prohibit el vent perquè no s'alci

la pols que hi ha pertot

i l'aire no esdevingui, diuen, irrespirable.

Aquesta remor que se sent no és de paraules.

*Han prohibit les paraules perquè
no posin en perill
la fràgil immobilitat de l'aire.
Aquesta remor que se sent no és de pensaments.
Han estat prohibits perquè no engendrin
la necessitat de parlar
i sobrevingui, inevitable, la catàstrofe.
I, tanmateix, la remor persisteix.*

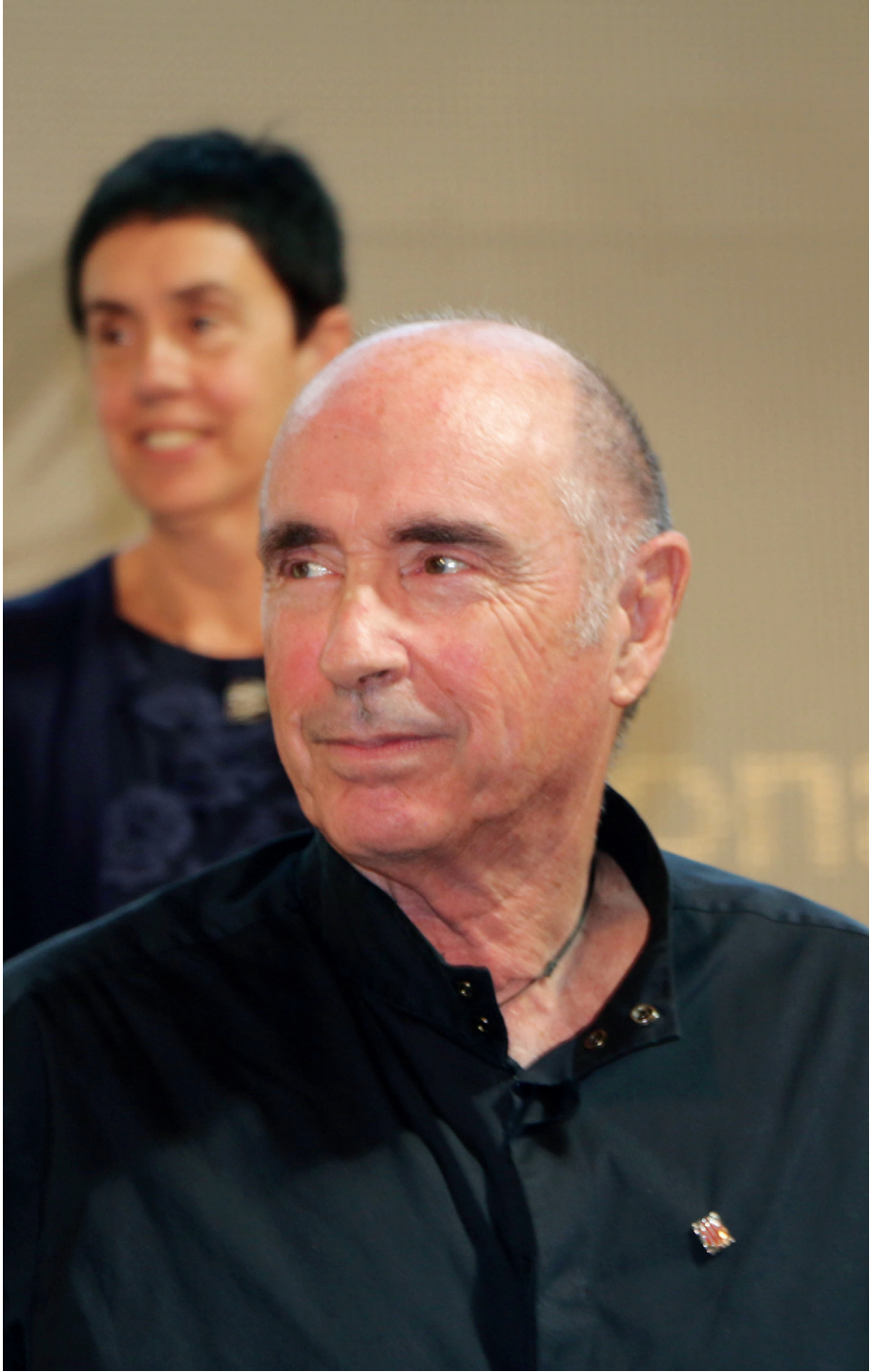
Quan Martí i Pol va ser a Parlavà, l'any 1989, en la Suite que va escriure poc després, deia: “Tu seràs lluny també, però el record / com un vent molt suau, ens unirà / en una sorprenent esgarrifança.” Avui, en aquesta solemne nau gòtica, hem tornat a sentir l’alenada d’aquell vent. I com mai, l’esgarrifança s’ha apoderat dels nostres cors.

Deixeu-me acabar amb uns altres versos de Martí i Pol que per a mi tenen un significat molt especial. Diuen així: “Si tanco els ulls / te’m fas present i esclaten els colors. / L’arbre de llum tan densa dels sentits / poblat de nou de fulles i d’ocells.”

Moltes gràcies.

Dr. Sergi Bonet
Rector de la Universitat de Girona
Girona, 20 d’octubre de 2017

Universitat
de Girona